

METODIKA PODPŮRNÝCH SKUPIN PRO DĚTI VYRŮSTAJÍCÍ U PŘÍBUZNÝCH, V PĚSTOUNSKÉ PÉČI ČI ADOPCI

Autorky: Monika Semerádová, Ria Černá

Amalthea

NADACE
SIRIUS

Amalthea

Metodika podpůrných skupin pro děti vyrůstající
u příbuzných, v pěstounské péči či adopci

Autorky:

Mgr. Monika Semerádová
Mgr. Ria Černá

Konzultantka:

Mgr. Alena Saidlová

Odborný a metodický garant:

David Svoboda, DiS.

© Centrum náhradní rodinné péče, Amalthea, 2013
Tato publikace vznikla za podpory Nadace Sirius.

OBSAH

ÚVOD	5
PODMÍNKY A NASTAVENÍ PODPŮRNÉ SKUPINY PRO DĚTI	6
TÉMATA SETKÁNÍ PODPŮRNÉ SKUPINY PRO DĚTI	11
Setkání 1: Jinakost a tolerance	11
Setkání 2: Mapa života	15
Setkání 3: Loučení a ztráta	17
Setkání 4: Zvykání si v nové rodině	19
Setkání 5: Moje zdroje	21
Setkání 6: Moje pocity	23
Setkání 7: Bezpečí a péče	25
Setkání 8: Závěrečné	27
ZAHRANIČNÍ ZKUŠENOSTI S PODPŮRNÝMI SKUPINAMI PRO DĚTI	28
LITERATURA	32
PŘÍLOHA Č. 1: SLON EMIL	34
PŘÍLOHA Č. 2: PŘÍBĚH O KOHOUTKOVI	35

ÚVOD

Děti vyrůstající v náhradní rodinné péči se mnohdy potýkají s problémy, které jejich vrstevníci neznají. Tyto děti zažily zpravidla už v raném dětství situace, se kterými není snadné se vyrovnat a které pro ně byly traumatizující – opuštění rodičem, fyzické i psychické strádání, časté stěhování, zvykání si na život s jinými lidmi.

Přestože nyní žijí v náhradní rodině, kde jim obvykle z vnějšího pohledu nic nechybí, prožívají nadále pocity, se kterými si ne vždy umějí poradit. Mohou vnímat svoji odlišnost. Kladou si otázky: „Proč se cítím jiný? Poznají na mně ostatní, že jsem z děčáku? Proč právě mě rodiče nechtěli – to jsem tak hrozný? Mají mě ti noví rodiče vůbec rádi, když po mně pořád něco chtějí a zlobí se na mě kvůli tomu, že nedělám vše tak, jak mám? Jsem dost dobrý, aby mě měl vůbec někdo rád? Co asi dělají moji praví rodiče?“ Honí se jim hlavou i spousta dalších otázek a co je časté – mají pocit, že takhle to prožívají a takhle se cítí jen ony samy.

Při pořádání akcí pro náhradní rodiny často pozorujeme úlevu dětí, když zjistí, že jsou i další děti, které nevyrostají se svými rodiči. Stává se, že děti mezi sebou samy začnou sdílet, co si ze své minulosti pamatují. Ptají se jeden druhého, co vědí o svých rodičích apod.

Podpůrné skupiny jsou možností, jak tuto přirozenou lidskou potřebu sdílet podpořit. Jak umožnit dětem sdílet své zkušenosti a své prožívání s ostatními dětmi, které mají podobnou zkušenost. Toto sdílení se díky podpůrné skupině děje v bezpečném prostředí. Prostředí je chráněné vedením lektora, který diskuzi dětí prostřednictvím aktivit rozpoutává a zároveň koriguje vzájemné reakce dětí tak, aby dítě nezažívalo další odmítnutí svého pocitu. Dítě zažívá podporu od skupiny, že je v pořádku, že se tak cítí a že o svém pocitu mluví.

Podpůrné skupiny tohoto typu dosud nejsou v České republice realizovány. Předložená metodika by mohla napomoci jejich zavedení do praxe – představuje podmínky a nastavení skupin, jednotlivá témata setkávání skupiny, shrnuje také zahraniční zkušenosti s realizací podpůrných skupin. Při tvorbě metodiky jsme využili zejména naše praktické zkušenosti z vedení skupinových programů pro děti (některá témata skupinových setkání jsme tedy již vyzkoušeli v praxi a osvědčila se) a také z individuální práce s dětmi. Inspiraci jsme čerpali také od kolegů ze slovenského Návratu a v americké metodice Sandy Anderson (2004). Volně jsme převyprávěli příběh Slona Elmera od Davida McKee jako Slona Emila, odkazujeme na příběh Jacka Kenta *There's No Such Things as a Dragon* (Draci neexistují) a Monika Semerádová napsala nový Příběh o kohoutkovi.

Věříme, že metodika může pomoci nastartovat více možností podpory pro přijaté děti, ať už budou při práci s dětmi využita jen některá setkání, nebo celý koncept skupinové práce.

Za Centrum náhradní rodinné péče Amalthea
Monika Semerádová a Ria Černá

PODMÍNKY A NASTAVENÍ PODPŮRNÉ SKUPINY PRO DĚTI

PRO KOHO JE PODPŮRNÁ SKUPINA NEJVHODNĚJŠÍ

Podpůrná skupina je určena pro děti vyrůstající v náhradní rodinné péči, tedy v pěstounské péči, adopci, v péči příbuzných. Aktivity uvedené v této metodice jsou koncipovány ideálně pro děti ve věku od 8 do 13 let, záleží na rozumové vyspělosti dítěte. Aktivity lze upravit i pro starší děti. U starších dětí doporučujeme využít spíše příběhy z reálného života, nikoli pohádkové a zvířecí postavy, a zaměřit se více na diskuze.

Zásadní je, aby náhradní rodiny těchto dětí byly zvyklé pracovat s identitou dětí, mluvily s nimi otevřeně o jejich minulosti nebo byly alespoň připravené a ochotné s tím začít. Není vhodné, aby do skupiny byly zařazeny děti, jejichž náhradní rodiče či příbuzní, které o děti pečují, odmítají životní příběh dítěte. Tedy z nějakých důvodů zatím odmítají mluvit o jeho rodičích a o tom, co dítě zažilo. Děti budou po dobu scházení se podpůrné skupiny i potom potřebovat podporu rodiny. Budou potřebovat mít prostor sdílet témata, která se jim ve skupině otevřou, a je třeba, aby tuto podporu našly u svých náhradních rodičů.

Dítě by mělo být pro účast ve skupině samo motivované. Musí samo chtít o svém prožívání a o své minulosti mluvit (alespoň do určité míry). Nikdy nesmí být účast ve skupině podána jako trest za nevhodné chování v rodině („No, tak když tedy říkáš, že mě nebudeš poslouchat, protože nejsem tvoje máma, tak budeš chodit do skupiny, aby tam s tebou něco udělali.“). Skupina také nenahrazuje podporu, kterou dítě potřebuje zažívat v náhradní rodině.

Tedy ji nelze využít v situacích, kdy náhradní rodiče s dítětem odmítají o jeho minulosti mluvit, proto ho zařadí do skupiny, aby se vše dozvědělo tam. Pokud však dospělí chtějí začít s dítětem o minulosti, jeho rodičích a kořenech začít komunikovat a pracovat, může být účast dítěte ve skupině prospěšná a dospělým to může pomoci těžká témata s dítětem otevírat.

SPOLUPRÁCE S RODINAMI DĚTÍ ZAŘAZENÝMI V PODPŮRNÉ SKUPINĚ

Doporučujeme, aby rodiny, jejichž děti budou ve skupině, měly s organizací, která skupinu pořádá, uzavřenou Dohodu o výkonu pěstounské péče. To umožňuje nejlepší návaznost a komplexnost práce s rodinou. Je také možné, aby ve skupině byly děti z rodin, které mají uzavřenou Dohodu o výkonu pěstounské péče s jinou organizací. Pak je ale důležité, aby lektoři podpůrné skupiny úzce spolupracovali s klíčovými pracovníky rodin. O zařazení dítěte do skupiny by měl být vždy informován také OSPOD dítěte – zařazení dítěte do podpůrné skupiny by mělo vycházet z jeho Individuálního plánu ochrany.

Před první schůzkou podpůrné skupiny doporučujeme uspořádat schůzku náhradních rodičů dětí, které budou do skupiny docházet. Na této schůzce jsou dospělí obeznámeni s obsahem jednotlivých setkání. Dozvědí se o konkrétních tématech a aktivitách, které na podpůrné skupině proběhnou. Seznámí se také s možnými projevy dětí, kterými mohou reagovat na témata, o kterých se bude na skupině mluvit.

Je skutečně důležité, aby po celou dobu měli náhradní rodiče možnost konzultovat projevy dítěte se svým klíčovým pracovníkem, který jim pomůže v případě, kdy nebudou vědět, jak na projev dítěte vhodně reagovat.

S tématy jednotlivých schůzek jsou vždy seznámeni také klíčoví pracovníci rodin, jejichž děti jsou do skupiny zařazeny.

Náhradní rodiče jsou také podrobně seznámeni s pravidly, která na skupině platí, zejména s významem mlčenlivosti. Jsou požádáni o spolupráci v tom, aby když dítě sdílí doma zážitky jiného účastníka skupiny, mu jemně připomněli pravidlo mlčenlivosti, nešířili dále příběhy a aby se dítěte na jiné účastníky skupiny nevyptávali a v povídání o jiných ho nepodporovali. Je zdůrazněna důležitost pravidelné účasti dítěte na setkáních.

V průběhu setkávání podpůrné skupiny zjišťuje lektor přes klíčové pracovníky zpětnou vazbu rodin – zda jsou s průběhem spokojené, zda potřebují něco změnit apod. Lektor je k dispozici pro dotazy klíčového pracovníka i pro dotazy náhradních rodičů. Po skončení setkávání doporučujeme uskutečnit opět společnou schůzku náhradních rodičů. Schůzka je zaměřena na sdílení toho, co podpůrná skupina rodině a dítěti přinesla, a na získání zpětné vazby od rodičů. Děti jsou o této schůzce dospělých informovány předem včetně smyslu této schůzky.

LEKTOR

Skupina je vedena dvěma pracovníky – jedním lektorem a jedním asistentem lektora. Lektor je sociální pracovník nebo psycholog se

zkušenostmi s prací s náhradními rodinami. Asistent lektora může být buď sociální pracovník, nebo pracovník v sociálních službách. Opět by měl mít zkušenost s prací s náhradními rodinami.

SLOŽENÍ SKUPINY

Počet dětí ve skupině by měl být 6 až 12. Věkové rozmezí dětí by mělo být co nejmenší – to usnadňuje práci se skupinou. Maximální rozmezí je od 8 do 13 let.

ORGANIZACE SETKÁVÁNÍ

Dítě by se mělo zúčastnit všech setkání. Na to klademe důraz při informování dítěte i rodičů o pravidlech účasti na skupině. Pravidelná účast je nezbytná pro návaznost témat, se kterými se bude pracovat, a pro bezpečí skupiny. Děti vědí, kdo bude na schůzce příště, mohou se na to spolehnout.

Trvání jednoho setkání je v rozmezí jeden a půl až dvě hodiny. Čas doporučujeme v odpoledních hodinách – cca mezi 16.00 až 18.00, případně 17.00 až 19.00. Pozdější čas nedoporučujeme z důvodu únavy dětí. Zejména v případě, kdy děti na skupinu dojíždějí, je potřeba uzpůsobit čas potřebám dojíždění.

Ideální je, když se skupina může scházet jedenkrát týdně, případně jedenkrát za 14 dní. Méně častá frekvence neumožňuje kontinuitu práce se skupinou a zvyšuje riziko, že děti přestanou mít motivaci na skupinu docházet.

Každé setkání má ucelenou strukturu. Začíná se úvodem, kdy děti sdílejí své zážitky z uplynulého období, mohou se vrátit k tématu z minulého setkání.

V další části se věnujeme tématu daného setkání. Jsou zařazeny aktivity výtvarné, dramatické, pohybové apod. Důležitá je vždy diskuze. Na závěr je vždy prostor pro sdílení dojmů a pro zpětnou vazbu dětí na dané setkání (co se nám líbilo, co ne).

Závěr doporučujeme vést co nejvíce neformálně. Neformálnost můžeme podpořit tím, že na každé setkání připravíme na závěr drobné občerstvení (čaj, ovoce, sušenky apod.).

PROSTOR

Setkání se konají v prostorách k tomu uzpůsobených. Ideální je místnost s kobercem a dostatečným prostorem na sezení na zemi a zároveň s prostorem se stoly, na kterých je dostatek místa pro tvoření, které odpovídá počtu dětí ve skupině (ideálně, když každé dítě má svůj menší stolek, na kterém pracuje). Může jít také o dvě oddělené místnosti, z nichž jedna je zařízena spíše jako herna (koberec, míče na sezení, hračky) a druhá jako místnost pro tvoření (stoly, židle, výtvarné potřeby).

POZVÁNÍ DĚTÍ K ÚČASTI NA SKUPINĚ

Dítě, které se má skupiny účastnit, musí být dobře obeznámeno s tím, co podpůrná skupina znamená. Informace o podpůrné skupině podá dítěti klíčový pracovník rodiny buď přímo, nebo klíčový pracovník s informacemi obeznámí náhradní rodiče, kteří informují dítě. Klíčový pracovník by si měl vždy ověřit, že dítě smyslu podpůrné skupiny rozumí a samo se chce skupiny účastnit. Lektor zašle dítěti, které je přizváno, aby se podpůrné skupiny účastnilo, osobní pozvánku s oslovením jeho jménem, ve které budou také konkrétní termíny, kdy se setkání konají, a další informace (kde se budeme scházet, co mít s sebou apod.).

MOŽNÁ RIZIKA

- **Dítě onemocní a nemůže se jednoho setkání účastnit**
Pokud se dítě z důvodu nemoci nemůže setkání zúčastnit, zvážíme, zda by danou aktivitu mohlo udělat pod vedením klíčového pracovníka doma s náhradním rodičem. Zejména pokud jde o výtvarnou aktivitu, doporučujeme to takto udělat – dítěti pak nechybí daný výrobek. Každopádně je vhodné, aby téma daného setkání s dítětem klíčový pracovník individuálně probral.
- **Dítě začalo chodit na podpůrnou skupinu a v průběhu odmítá pokračovat**
Pokud dítě odmítá v docházení na podpůrnou skupinu pokračovat, pracuje s ním klíčový pracovník na zjištění důvodu tohoto odmítnutí. Zjišťuje, zda je to kvůli tomu, že se dítěti otevřelo nějaké citlivé téma, ve kterém nechce pokračovat, nebo zda se třeba nepohodlo s někým ve skupině. Když se podaří zjistit důvod, proč se dítě skupiny účastnit nechce, spolupracuje klíčový pracovník s lektorem na opatřeních, která zajistí větší bezpečí pro dítě a tím mu umožní účast na skupině (např. lektor bude klást větší důraz na to, aby nedocházelo k nevhodným reakcím dětí na některá sdělení, nebo lektor věnuje více pozornosti tomu, zda dítě chce o svém zážitku mluvit, a dbá na to, aby děti, které mluvit o zážitku nechtějí, skutečně nemusely apod.). Vždy se snažíme na takovou situaci reagovat individuálně a dítě pokud možno motivovat k tomu, aby v docházení na podpůrnou skupinu pokračovalo. Prevencí je dobré informování dítěte i náhradních rodičů o podmínkách zařazení dítěte do podpůrné skupiny.
- **Rodiče/pěstouni dítěte chtějí dítě v průběhu skupin ze skupiny „odhlásit“**
Může se stát, že se u dítěte objeví reakce, které rodič/pěstoun nečekal. Při setkáních se pracuje s citlivými tématy a může se stát, že na ně dítě zareaguje třeba tím, že začne být vzdorovité, plačtivé, úzkostné. Může se u něj projevit něco, co dělalo dříve a přestalo s tím (hromadění jídla,

krádeže, odmítání fyzického kontaktu). Je pochopitelné, že se pěstouni/rodiče mohou reakce zaleknout a chtít dítě ze skupiny „odhlásit“, aby ho ochránili. Je potřeba, aby měli v tu chvíli podporu klíčového pracovníka, který jim projev dítěte pomůže pochopit a najít vhodnou reakci na něj, aby pomohli dítěti své emoce zvládnout. To, že pěstouni/rodiče s dítětem tuto náročnou situaci zvládnou, posílí jejich vzájemný vztah a pomůže dítěti vyrovnat se s tématem, které je pro něj náročné.

DALŠÍ MOŽNÉ VYUŽITÍ AKTIVIT UVEDENÝCH V METODICE

Jednotlivá setkání mají návaznost a je ideální držet se tohoto postupu. Zároveň je možné podle možností organizace, která podpůrnou skupinu organizuje, počet setkání snížit nebo naopak rozšířit. V případě potřeby snížení počtu setkání je možné vynechat setkání 5. (Moje zdroje) a 6. (Moje pocity). Případně je možné vynechat setkání 3. (Loučení a ztráta).

Je možné využít techniky popsané v metodice i při jiných příležitostech, kdy se pracuje s dětmi z náhradních rodin. Vždy je však třeba zvážit, zda je skupina pro děti natolik bezpečná, aby mohly sdílet své pocity a zážitky. Je dobré, když na aktivity navazuje další práce s rodinou a dítětem.

Nedoporučujeme využití technik ze setkání 2. (Mapa života), 3. (Loučení a ztráta), 4. (Zvykání si v nové rodině) bez toho, abychom dobře znali děti, které se aktivity budou účastnit. Pro využití těchto technik je třeba vědět, čím dítě v minulosti prošlo, co o své minulosti ví a jak s tématem pracují náhradní rodiče. Tyto aktivity by měly mít návaznost na další práci s dítětem.

Samostatně lze využít techniky ze setkání 1. (Jinakost a tolerance), 5. (Moje zdroje), 6. (Moje pocity), 7. (Bezpečí a péče). I zde však doporučujeme znalost dětí, které ve skupině jsou.

TÉMATA SETKÁNÍ PODPŮRNÉ SKUPINY PRO DĚTI

2

Setkání 1 Téma: Jinakost a tolerance

- Pomoci dětem uvědomit si a sdílet, jaké to je být v něčem jiný a jaké to může mít výhody a nevýhody.
- Význam a pravidla skupiny – cílem je zajistit, aby všichni chápali význam a cíle setkávání; pomocí pravidel zajistit bezpečí všech účastníků.

I. VZÁJEMNÉ SEZNÁMENÍ

Seznamovací hry

Nejprve každý řekne své jméno a přidá informaci o tom, co ho baví, co má rád.

Pavučina. Jedno dítě drží v ruce klubko, řekne jméno a tomu člověku klubko hodí. Ten, kdo chytil, pokračuje také tak – řekne jméno a hodí klubko. Vzniká tak propojená síť – každému lze hodit jen jednou. Když jsou všichni „propojení“ provázkem, hází se v opačném směru – tedy házím tomu, kdo házel mně, aby se síť rozmotala.

Pravidla

Tak jako nás před chvílí propojil provázek, nás propojí společná činnost na skupině. Prožijeme spolu různé hry, budeme společně tvořit a povídat si. Aby nám tady všem bylo dobře, pojďme se domluvit na tom, co dělat a nedělat.

Základní pravidla:

- *Všichni se učíme a dělat chyby je přirozené.*
- *Chodíme včas, aby na nás ostatní nemuseli čekat.*
- *Respektujeme jeden druhého a názory ostatních.*
- *Posloucháme, co říkají ostatní – mluví vždy jen jeden člověk. Každý dostane prostor vyjádřit svůj názor.*
- *Říkáme to, co si opravdu myslíme.*
- *Když potřebuji pomoc, řeknu si o ni. Když něčemu nerozumím, zeptám se.*
- *Když někdo mluví o něčem soukromém (o své rodině, svých zkušenostech), je to důvěrné, takže to nebudu nikde vypravovat.*
- *Žádné praní, nadávání, ubližování sobě ani druhým.*
- *Když něco nechci dělat, protože je mi z toho moc smutno, řeknu to někomu dospělému a neruším ostatní při činnosti.*
- *Máme vypnuté mobilní telefony.*

Zeptáme se členů skupiny, zda s pravidly souhlasí, zda je chápou. Nabídeme možnost do seznamu doplnit další pravidla dle návrhu účastníků, můžeme je také upravit do jazyka, který navrhnou samy děti. Znovu zdůrazníme, že tato pravidla platí pro všechny – pro děti i pro dospělé. Vysvětlíme zároveň dětem, co znamená oznamovací povinnost a v kterém případě by dospělý nemohl dodržet mlčenlivost.

Seznam pravidel vyvěsíme na viditelném místě. Pravidla by měla být na stejném místě vyvěšena při každém dalším setkání.

II. SMYSL A NASTAVENÍ SKUPINY

Co máme společné

Všichni sedí. Lektor klade otázky typu: „Postaví se všichni, co mají psa.“ Počet kladných odpovědí – tedy dětí, které se postavily, zapíše na flipchartový papír (tedy např. Psa: 5). Do otázek začlení otázku: „Postaví se všichni ti, kteří vyrůstají v pěstounské péči, u adoptivních rodičů nebo u babičky, dědy, tety nebo někoho jiného z příbuzných.“ (podle toho, jaké děti jsou ve skupině). Měly by se postavit všechny děti.

Po skončení hry požádáme děti, aby se podívaly na zapsané počty na flipchartovém papíře a řekly, co mají všichni členové skupiny společné. Je možné, že bude víc věcí, které mají členové skupiny společné (například všichni mají rádi zmrzlinu).

Je žádoucí, aby takových společných věcí bylo více než jedna (dle toho je třeba formulovat otázky). „Jak jsme tedy zjistili, vy všichni máte společné to, že vyrůstáte v tzv. náhradní rodinné péči. Slyšeli jste už někdy toto slovo? Náhradní rodinná péče? Co si pod tím představíte? Jak vám to zní, když se to takhle řekne?“

Diskutujeme s dětmi o jejich pohledu na pojem Náhradní rodinná péče.

III. JINAKOST: PRÁCE S PŘÍBĚHEM SLONA EMILA (PŘÍLOHA Č. 1)

Přečteme dětem příběh slona Emila do části, kdy slon Emil uteče pryč.

Výtvarná aktivita

Požádáme děti, aby si představily, jak se asi slon Emil cítí, když se rozhodl utéct pryč, a zkusily ten pocit vyjádřit na papír. Dáme dětem k dispozici velký arch papíru – např. balicí papír roztáhneme po celé délce prostoru – a pastelky nebo křídly. Děti si mohou samy vybrat, v které části papíru svůj pocit zakreslí. Pak každé dítě ukáže, co nakreslilo, a popíše ostatním, co tím chtělo vyjádřit (vztek, smutek, ztracenost...). Přečteme další větu z příběhu slona Emila, kdy slon potkává různá zvířata a ta ho zdraví.

Pohybová aktivita

Požádáme jedno dítě, které bude hrát slona Emila (můžeme přes dítě pro lepší vžití do role přehodit barevný pléd). Emil odchází do džungle a potkává různá zvířata. Ostatní děti hrají zvířata z džungle. Děti v rolích zvířat si představují, že jdou džunglí a potkají Emila, kterého dobře znají. Dítě v roli Emila vždy pozdraví zvíře, které potká, a to mu na pozdrav odpoví podle svého uvážení a pocitu.

Pokračujeme ve čtení příběhu – do části, kdy se proměněný slon Emil vrací džunglí a potkává ta samá zvířata, která na něj reagují jako na cizího slona.

Pokračování pohybové aktivity

Stejně dítě hraje Emila, vrací se jako úplně obyčejný slon (bez barevného plédu), kterého nikdo ze zvířat nepozná. Stejně jako předtím zdraví zvířata a ta mu opět odpovídají podle svého uvážení a pocitu – reagují na něj jako na cizího slona, kterého vůbec neznají.

Zeptáme se dítěte, které hrálo slona Emila, která cesta džunglí byla příjemnější, jak se cítilo, když ho zdravila zvířata poprvé, a jak se cítilo podruhé. Také ostatní děti sdílí své pocity, které měly ze setkání s Emilem a ze setkání s obyčejným cizím slonem.

Přečteme zbytek příběhu.

IV. VÝHODY A NEVÝHODY JINAKOSTI

Požádáme děti, aby každý na papír napsal nadpis Být jiný. Papír pak přeloží na dvě půlky. Do jedné půlky vyznačí znaménko plus a napíše, jaké má výhody něčím se od ostatních lišit. Do druhé půlky vyznačí znaménko mínus a napíše, jaké má nevýhody se odlišovat.

Na flipchartový papír pak lektor zapíše nápady dětí – nepíšeme ty, co se opakují. Tuto aktivitu je možné u mladších dětí vynechat.

V. DISKUZE

Sdílení názorů a nápadů, které děti k tématu mají. Např.: Kdy jsem zažil/a pocit, že se liším, a jaké to bylo. Co v takových situacích dělám (jako Emil se snažím, abych vypadal/a stejně jako ostatní, nebo se naopak rozhodnu tu jinakost ještě posílit). Podporujeme děti, aby vyjádřily svůj názor, svoji zkušenost. Zajišťujeme, aby dítě, které mluví, mělo pozornost ostatních a nezažívalo odmítnutí nebo výsměch za svůj názor – zejména z počátku může být pro děti obtížné naslouchat a musí se to učit. Nenučíme děti mluvit o svých vlastních zkušenostech. Pokud vidíme, že je to pro ně ještě hodně obtížné (zvláště u mladších dětí), vztahujeme téma diskuze spíše ke slonu Emilovi než přímo k zážitkům dětí. Diskuzi také může podpořit to, když lektor nebo asistent vypráví svůj vlastní zážitek „jinakosti“.

VI. ZÁVĚR

Požádáme děti, aby vyjádřily, jak byly s dnešní schůzkou spokojené, co by příště chtěly jinak, co je bavilo a co nebavilo. Závěrečná zpětná vazba může probíhat „neformálně“ – to podpoříme tím, že dětem nabídneme připravené občerstvení a u toho si povídáme.

Setkání 2

Téma: Mapa života

- Pomoci dětem uvědomit si svoji životní cestu a důležité změny, které se v jejich životě udály.
- Prostřednictvím sdílení s ostatními dětmi posílit v dětech pocit sounáležitosti a vzájemného pochopení. Posílit pocit: „Nejsem v tom sám/sama.“

I. ÚVOD

Povídání v kruhu – posíláme po kruhu nějaký předmět (u mladších dětí třeba plyšáka Mluvku), kdo drží předmět, může ostatním říct, co zažil od minulé schůzky.

Pak dáme prostor pro případné otázky nebo připomínky, které dětem vytanuly z minulého setkání.

II. MAPA ŽIVOTA

Tvorba mapy života

U mladších dětí můžeme použít před zahájením tvorby jako motivaci znovu příběh slona Emila. Krátce ho připomeneme: byl to slon, který byl puntíkatý. Ptáme se dětí, jak si myslí, že se to stalo, že byl slon puntíkatý. Co asi zažil? Kde se vzal u těch slonů, kteří puntíkatí nebyli a vůbec se mu nepodobali? Komu se asi narodil a proč je teď tady? Děti mohou rozvíjet svoji představu příběhu, který předcházel tomu, co jsme četli minule. Pak dětem připomeneme, že také ony se nějak ocitly tam, kde vyrůstají, a že teď zkusíme zaznamenat, jak se to stalo, pomocí Mapy jejich života.

Každé dítě dostane velký formát papíru. K dispozici jsou výtvarné potřeby – pastelky, zvýrazňovače, fixy, lepicí lístečky. Požádáme účastníky, aby si do středu papíru nakreslili čáru.

„Čára bude představovat cestu tvým životem. Úplně na začátek napiš nula – to je den, kdy ses narodil. Čáru rozděl na malé úseky – každý úsek bude jeden rok tvého života. Skonči takovým číslem, kolik je ti let.“ (Mladší děti budou potřebovat pomoct při rozvržení osy.)

„V životě každého člověka se dějí různé události. Některé jsou hezké, jiné moc ne. Zapiš si do osy života události, které byly důležité pro tebe. Můžeš si tam také vyznačit, od kdy do kdy jsi bydlel v kterém domově. S kým jsi v tu dobu byl a kdy se to změnilo. Nevadí, když nevíš přesně,

kolik Ti zrovna při té změně bylo, zkus to aspoň odhadnout.“

Dáme dětem prostor si Mapu života dále dotvořit, domalovat, dolepit obrázky – cokoli budou chtít. Děti mohou třeba barevně zachytit, jak se v dané době měly, jak se cítily.

Při tvorbě je lektor i asistent dětem k dispozici. Pomáhá jim například určit věk, kdy se určitá událost stala, pomocí otázek. Např.: „Chodil jsi už do školy? V které třídě jsi tak mohl být? Pamatuješ si něco dalšího z toho roku, kdy se tato událost stala?“

V případě, že si dítě chce vyznačit nějakou důležitou událost, ale neví ani přibližně, kdy se stala, můžeme se s ním domluvit, že se doptá svých pěstounů/adoptivních rodičů a příště tuto událost do mapy dokreslíme.

Představení své Mapy života

Každé dítě představí ostatním svou Mapu života.

III. DISKUZE

Dáme dětem prostor sdílet své dnešní zážitky a postřehy.

IV. ZÁVĚR

Při občerstvení se ptáme na zpětnou vazbu – co se dětem dnes líbilo, co nelíbilo.

Úkol na příště

(nepovinné – jen pokud s tím chceme příště pracovat)

Požádáme děti, aby si na příští schůzku přinesly věc z jejich minulosti, pokud nějakou mají. Např. plyšáčka, polštářek, fotku z dětského domova nebo ze své rodiny, obrázek, diplom...

TIPY PRO LEKTORY

U vzpomínání dětí na události, které je v životě potkaly, je třeba jim být k dispozici. Lektor by si měl všimnout jejich projevů a jejich nálady a případně jim pomoci uvědomit si svůj pocit z toho, co je potkalo. Může se objevit smutek, vztek, bolest, bezmoc, lítost, frustrace, apatie, strach – každé dítě může prožívat vzpomínky jinak.

To, že děti začnou uvažovat nad těmito tématy, u nich může také vést k tomu, že se začnou projevat podrážděně, vyhýbat se situaci třeba smíchem, blbnutím a šaškováním, shazováním ostatních nebo jejich obtěžováním – je dobré, aby na to lektor byl připraven a umožnil dítěti, které takto svoje napětí projevuje, odreagovat se i jinak. Například se s ním může jít asistent projít a o událostech si s ním jen povídat – bez nutnosti je zaznamenat do mapy, když dítě mapu odmítne. Je třeba přistupovat k těmto tématům velmi citlivě a s ohledem na individuální příběh dětí. Lektor by měl před konáním tohoto setkání rámcově znát příběhy dětí ve skupině – seznámit ho s nimi mohou klíčoví pracovníci rodin nebo náhradní rodiče.

Setkání 3

Téma: Loučení a ztráta

- Sdílet důležité životní přechody a zkušenosti s tím, co při nich pomáhá.
- Pomoci dětem uvědomit si pocity spojené s loučením.
- Posílit děti v jejich schopnosti zvládnout náročné životní situace.

I. ÚVOD

Povídání v kruhu, sdílení zážitků, otázky a náměty z minulé schůzky, doplnění informací do Mapy života, pokud někdo potřebuje.

II. LOUČENÍ A ZTRÁTY V ŽIVOTECH DĚTÍ: PŘÍBĚH O KOHOUTKOVI

Přečteme dětem příběh o Kohoutkovi a usínacím kouzlu.

Povídáme si s dětmi o ztrátách, které člověk prožije, když dojde v jeho životě k nějaké významné události.

„Stejně jako Klárce v našem příběhu, i vám se v životě stalo něco, kvůli čemu jste se museli rozloučit s lidmi, se kterými jste žili, a začít žít někde jinde. Někteří si to dobře pamatujete, jiní jste byli ještě hodně malí a ne-pamatujete si to. Víte ale, že se to stalo. Neloučili jste se jen s lidmi, ale také s místem, které jste znali, a často i s věcmi, které jste měli rádi. Klárka v našem příběhu měla to štěstí, že její Kokrháček ji provázal i dál. Máte i vy nějakou věc, která vás provází od dětství a která vás spojuje s místy a lidmi, se kterými už nežijete?“ Pokud si děti přinesly s sebou předměty z minulosti, požádáme je, aby předmět představily ostatním.

Vytváření koláže

Děti vytvoří koláž na téma: „Co jsem si bral/a s sebou a co jsem nechával/a za sebou.“

Pomůcky: časopisy, nůžky, čtvrtky, lepidla, barevné papíry, fixy.

Představení koláže

Každé dítě představí svoji koláž ostatním.

Rady pro dospěláky (aktivita vhodná zejména pro starší děti)

Požádáme děti, aby si představily, že se právě staly experty/odborníky v oblasti loučení. Jejich úkolem je napsat seznam rad pro dospěláky, jak pomoci dětem, které se mají s někým nebo s něčím rozloučit.

III. DISKUZE

Mluvíme s dětmi o tématu loučení – s kým se mohly rozloučit, s kým ne. Jaké bylo loučení. Mluvíme s dětmi o tom, jaké pocity zažívaly, když se třeba i několikrát musely stěhovat. Co jim v té době pomáhalo – věci, lidi, vzpomínky? Co by tenkrát potřebovaly, aby bylo stěhování lehčí?

IV. ZÁVĚR

Sdílení pocitů z dnešních aktivit. Doporučení na příště.

TIPY PRO LEKTORY

Také téma loučení zřejmě vzbudí v dětech různé pocity. Děti potřebují prostor vzpomínky vyprávět a vyjádřit bez zábran své pocity, když chtějí. Zároveň by je lektor při diskuzích měl vést k tomu, aby se ve vzpomínkách zaměřovaly na to, co jim pomohlo to zvládnout nebo co by potřebovaly, aby to bylo lehčí. Orientujeme tak děti na pozitivní vyústění situace, kterou prožily, a umožňujeme jim vidět, že i v hodně těžkých chvílích může něco nebo někdo pomoci. Povzbuzujeme děti, aby samy daly tipy, co mohou dospělí kolem dětí dělat, když se dítě musí s někým rozloučit – tím zvyšujeme jejich kompetence a umožňujeme jim zažít, že díky své zkušenosti mohou být prospěšní druhým.

Setkání 4

Téma: Zvykání si v nové rodině

- Mluvit s dětmi o tom, jaké situace mohou nastat, když někdo přichází do nového prostředí.
- Sdílet své zkušenosti s přizpůsobením se a zvykáním si v nové rodině, jaké obtíže to provází a co může pomoci.

I. ÚVOD

Povídání v kruhu – sdílení zážitků. Otázky a náměty z minulého setkání.

II. SOUŽITÍ

Zvířecí návštěva – aktivita s dramatickými prvky

Aktivitu můžeme uvést známou pohádkou o čápovi a lišce, kteří se vzájemně zvali na oběd.

Jedno dítě požádáme, aby šlo na chvíli za dveře. Ostatní děti vyzveme, aby si představily, že jsou rodina nějakých zvířátek. Necháme je samotné určit, jaká zvířata to budou. Až si děti vyberou, co představují, požádáme je, aby hrály běžný rodinný den těchto zvířat s tím, že k nim přijde ještě návštěva. Dítěti za dveřmi dáme za úkol chovat se jako zvíře, které mu určíme. Vybereme takové, které se hodně odlišuje od toho, které hrají ostatní děti. Dítě, které přichází, neví, co jsou ostatní za zvíře, snaží se zapojit do jejich aktivit, ale zároveň být tím, kým je. Také ostatní zvířata nevědí, jaké zvíře k nim přišlo. Po určité době, kdy se mezi dětmi – zvířaty odehraje několik situací, aktivitu stopneme.

Ptáme se dítěte, které bylo cizí zvíře, jak se cítilo na návštěvě. Jaké obtíže mělo. Co by potřebovalo od svých hostitelů.

Ptáme se ostatních dětí, jaké to bylo, když přišla návštěva. Jak se cítily. Co by potřebovaly, aby se o příchozího mohly dobře postarat.

Různost pravidel

Do rohů místnosti rozmístíme kartičky s nápisy ANO, NE, JAK KDY, NEVÍM. Lektor čte postupně pravidla a děti mají za úkol jít ke kartičce podle toho, jestli dané pravidlo u nich v rodině platí, neplatí, nebo někdy platí a jindy ne. Případně mohou zvolit kartičku, že nevědí, zda u nich toto pravidlo platí.

Pravidla:

- Děti chodí spát v devět hodin.
- Doma se přezouvá.
- Žádné nadávání a sprostá slova.
- S plnou pusou se nechodí.
- Ráno si každý ustele postel.
- Nejdřív dojez oběd, až pak můžeš jíst sladkosti.
- Vyčisti si zuby ráno a před tím, než jdeš spát.
- Jenom dospělí mohou otevírat vstupní dveře.
- Na zahradě si hraj ve starém oblečení.
- Jenom dospělí mohou zvedat telefon.
- Žádný křik.
- Žádné rvačky.
- Když někdo mluví, neskákej mu do řeči.
- Neber jídlo z talíře někoho jiného.
- Sklápěj prkénko na toaletě.
- Žádný alkohol.
- Hned jak přijdeš domů, převlékni se do domácího oblečení.
- Když odcházíš z místnosti, zhasni světla.
- Žádné drogy.
- Před jídlem si umývej ruce.
- Každý musí pomáhat s domácími pracemi.
- Domácí úkoly se píší hned po návratu ze školy.
- Kapesné se dostává vždy v neděli.
- Po deváté hodině večer už děti nechodí do obývacího pokoje.

Po skončení s dětmi diskutujeme o tom, čeho si při aktivitě všimly. Zdůrazníme, že v každé rodině mohou být jiná pravidla. Některá jsou obecně daná, jiná ale vycházejí ze zvyklosti rodiny. Některá jsou psaná, jiná nepsaná. Někdy jde o pravidlo, jindy spíše o zvyklost („u nás doma se to tak obvykle dělá“). Povídáme si, jaká další pravidla a zvyklosti v rodinách dětí platí.

Příjemná a nepříjemná „překvapení“ (výtvarná aktivita)

Každé dítě dostane dva papíry. Na jeden nakreslí nebo popíše, co ho zaskočilo nebo nepříjemně překvapilo, když přišlo do rodiny. Pokud si svůj příchod už nepamatuje, může nakreslit nebo napsat, jaké pravidlo nemá rádo.

Na druhý papír nakreslí, co ho překvapilo naopak příjemně – jaké pravidlo nebo zvyklost se mu u nich v rodině líbí.

Sdílení vlastních zkušeností

Každé dítě představí svůj výtvor a může říci svoji zkušenost, jaké to bylo, když přišlo do rodiny.

III. ZÁVĚR

Ukončení setkání, diskuze nad dnešními postřehy dětí, zpětná vazba.

Setkání 5

Téma: Moje zdroje

- Pomoci dětem uvědomit si, co a koho mají k dispozici k překonání náročných životních situací.
- Vzájemně se inspirovat v tom, co a kdo nám může pomoci.

I. ÚVOD

Povídání v kruhu. Nápady a náměty z minulé skupiny. Všimly si děti po minulém setkání nějakých pravidel nebo zvyklostí, co u nich doma platí, kterých si dříve nevšimly?

II. STRACH A JAK S NÍM PRACOVAT

Draci (ne)existují

Děti si přečtou a prohlédnou komiks Draci (ne)existují.

(http://www.amazon.com/dp/0375851372/ref=rdr_ext_tmb).

Ptáme se dětí, o čem příběh byl, co je zaujalo, čeho si všimly.

Zdůrazníme myšlenku, že pokud se dlouho dělá, že nějaký problém neexistuje, zvětšuje se. Když se na něj naopak podíváme přímo a ideálně ještě s někým, často zmizí nebo se výrazně zmenší.

Jak na strach

Připomeneme dětem scénu z Harryho Pottera, kdy se mladí čarodějové učili kouzlu proti strachu (můžeme využít i videoukázku z tohoto filmu). Obyčejná věc se proměnila v to, čeho se ten, kdo čaroval, nejvíc bál. Pomocí kouzla mohli čarodějové udělat něco, co toho „strašáka“ zneškodnilo. (Třeba pavoukovi přičarovat kolečkové brusle apod.)

Hraní scének.

Účastníci si udělají dvojice. Jeden je mladý čaroděj a druhý se bude proměňovat. Čaroděj si vezme kouzelnou hůlku (ideální je, když máme skutečně maketu kouzelné hůlky, která dělá i zvuky). Řekne tomu, co se má proměňovat, z čeho má strach (třeba z pavouků, z písemky, z učitelky matematiky, ze tmy atd.). Ten zkusí nějakým způsobem (grimasou, gestem, postojem, případně i s využitím oblečení, které má na sobě) ztvárnit toho strašáka. Čaroděj kouzelnou hůlkou přičarovává strašákovi různé atributy, které ho zneškodní – třeba ho posype mizecím práškem, nebo mu vezme možnost mluvit, nebo tmě přičaruje měsíc v úplňku apod. Necháme pra-

covat fantazii dětí. Ten, kdo hraje strašáka, se snaží chovat tak, jako by na něj kouzlo působilo. Podporujeme humor a nadsázku.

Až si aktivitu vyzkouší všechny děti, které chtějí, diskutujeme s nimi o významu humoru při boji se strachem.

III. ZDROJE

Vytváření mocného ochranného štítu

Každé dítě dostane papír a výtvarné potřeby. Požádáme děti, aby nakreslily obrys rytířského štítu, nebo použijeme předtištěnou předlohu.

Štít rozdělíme na čtyři dílky.

Do prvního dílku dítě nakreslí nebo napíše, jaké jsou jeho zbraně – tedy své kladné vlastnosti, o co se v sobě může opřít.

Do druhého dílku, jaké jsou jeho další zdroje – o koho se může opřít ve svém okolí, na koho se může spolehnout, požádat ho o pomoc.

Do třetího dílku, jaký je jeho idol – jako kdo by chtělo být.

Do čtvrtého dílku, co je jeho největší „strašák“ – čeho se bojí.

Představení štítu a diskuze

Každý účastník představí svůj štít. Diskutujeme s dětmi o významu jednotlivých polí. Rozhovor směřujeme k tomu, aby si děti uvědomily, že mají k dispozici „zbraně“, které mohou použít při boji se svým „strašákem“. Zdůrazníme také význam toho, že když víme, proti komu bojujeme (čtvrtý dílek), můžeme zvolit strategii a boj je účinnější.

IV. ZÁVĚR

Povídání o zážitcích z dnešního setkání.

Přání a doporučení napříště.

TIPY PRO LEKTORY

Pro děti může být těžké přiznat, že se něčeho bojí, zejména třeba pro chlapce na počátku dospívání. Záleží na tom, jak bezpečně se děti už ve skupině cítí, zda přiznají své strachy. Podpořit je můžeme tím, že nabídneme pár situací, čeho se obvykle lidé bojí – pavouků, hadů, tmy – a ptáme se dětí, zda z toho také mají strach. Pokud se dětem do aktivity Jak na strach nechce, může hrát první scénku lektor s asistentem a tím děti podpořit ve vnímání humornosti situace. To může děti povzbudit, aby to také zkusily.

Štít je možné vyrábět z kartónu a přidělat mu pak i držák. Děti pak mají skutečný štít. Svě zdroje mají namalované nebo napsané zevnitř, aby na ně při boji viděly, zvenku pak mohou štít vyzdobit, aby naháněl hrůzu nepříteli. Můžeme sehrát s dětmi i scénku rytířského boje.

Setkání 6

Téma: Moje pocity

- Pomoci dětem uvědomit si svoje pocity a způsob jejich prožívání.
- Posílit v dětech schopnost o své pocity se podělit a najít někoho, s kým je sdílet.

I. ÚVOD

Povídání v kruhu. Co děti napadlo po minulém setkání? Použily v uplynulém období něco, aby se zbavily strachu? Co to bylo a jak to fungovalo?

II. ROZPOZNÁNÍ POCITU

Pantomima

Každé dítě si vytáhne jeden lísteček s pocitem (např. radost, zlost, lítost, smutek...). Jeho úkolem je předvést ostatním daný pocit pomocí pantomimy. Ostatní hádají, co za pocit předvádí. Dítě, které pocit uhodne, řekne, kdy se takto např. cítí. Pak předvádí další.

Smajlíci

Na podlahu rozmístíme smajlíky, které vystihují různé pocity. Lektor říká příklady situací a děti běží k tomu smajlíkovi, který vystihuje, jak by se v tu situaci cítily. Např.: „Ráno jsi přišel/přišla do kuchyně a zjistil/a jsi, že někdo ze sourozenců snědl všechny Tvé oblíbené lupínky.“ „Kamarádka Ti řekla, že Tě zve na oslavu narozenin.“ Upozorníme děti na situace, kdy se ve stejné chvíli mohou různí lidé cítit různě. Zároveň jsou situace, které ve všech vzbudí podobnou emoci.

III. MAPA POCITŮ

Tvorba mapy pocitů

Každý účastník dostane velký formát papíru, předkreslené smajlíky pocitů (stejně jako byly v předchozí aktivitě, jen v menším formátu) a výtvarné potřeby.

Dítě nalepí na papír smajlíka a představí si, že by se takto cítilo. Zamyslí se, za kým by šlo, s kým by ten pocit sdílelo. Může jít o člověka, ale i o hračku, zvíře, oblíbené místo, kam by si zalezlo apod. Nakreslí nebo jinak vyjádří, za kým nebo kam by šlo, a od toho smajlíka vyznačí cestu k tomu bodu. Takto postupuje i s dalšími smajlíky. Některé cesty se budou potkávat u stejného člověka nebo na stejném místě. Vznikne labyrint cest.

Představení mapy pocitů a diskuze

Každý účastník představí svoji mapu pocitů. Diskutujeme s dětmi o tom, jak nakládají s pocity a jaké jsou ještě další možnosti, jak s pocity naložit. Mluvíme o tom, jaké má výhody o pocity se podělit a jaká to má naopak rizika – proč se někdy lidé bojí o svých pocitech mluvit. Ptáme se na zkušenosti dětí s tím, když o svých pocitech s někým mluvily.

IV. ZÁVĚR

Sdílení zážitků z dnešní schůzky – podporujeme děti, aby mluvily hlavně o svých pocitech, které při aktivitách zažívají. Nápady a náměty napříště.

TIPY PRO LEKTORY

Může se stát, že u aktivity Rozpoznání pocitů, kdy děti poznávají pocit, který někdo pantomimicky ztvárňuje, nebudou chtít říkat, kdy se tak cítí. To může vést k tomu, že až pochopí, že ten, kdo pocit uhádl, má říct, kdy se tak cítí, přestanou hádat. Pokud se to stane, je vhodné změnit pravidlo – např. dítě, které uhodne, jde předvádět nebo se mu počítá bod a soutěžíme, kdo má bodů nejvíc. V jaké situaci člověk takový pocit zažívá, může pak říkat vždy kdokoli ze skupiny nebo to řekne lektor nebo asistent.

Setkání 7

Téma: Bezpečí a péče

- Prostřednictvím zážitku pomoci dětem prožít pocit bezpečí a uvědomit si potřebu pečovat a být opečováván.

I. ÚVOD

Povídání v kruhu. Sdílení zážitků, kdy děti zkusily vyjádřit své pocity a jaké to bylo. Co je po minulé schůzce napadalo?

II. TVORBA DĚTÁTKA A HNÍZDEČKA

Účastníci budou tvořit z hlíny dětátko nebo zvířecí mládětko a postýlku nebo pelíšek pro něj.

Budeme potřebovat: krabice (např. od bot), hrnčířkou hlínu (asi půl kila na jedno dítě), malé nádobky s vodou, papírové utěrky na utírání rukou, umělohmotné tácky, na kterých se bude pracovat s hlínou. Košíky, ve kterých je barvený hedvábný papír, ústřižky různých látek (hlavně měkké druhy látek: hedvábí, satén, záclonovina, flanel), čtverce barevné plstě, stužky, pířka, flitry, bavlnky, šňůrky, barevné skleněné kamínky, průsvitný barevný celofán, malé hedvábné kvítky, průsvitná páska, lepidlo, tavnou pistoli, nůžky. Zástěry nebo staré košile, aby si děti neušpinily oblečení, umyvadlo na umytí.

Tvorba dětátka

Každé dítě dostane umělohmotný tácek s půl kilogramem hlíny a nádobu s vodou. Je lepší, když ostatní pomůcky děti zatím nevidí, aby se nerozptylovaly.

Požádáme děti, aby zavřely oči a začaly hníst hlínu svýma rukama. Když mají pocit, že mají hlínu připravenou, otevrou oči a vymodelují z hlíny dětátko nebo mládětko nějakého zvířete. Když má dítě tuto část hotovou, pomůžeme mu vyčistit pracovní prostor tak, aby na něm zůstalo jen dětátko.

Tvorba hnízdečka

Pomocí krabice a dalších materiálů tvoří děti bezpečné místo pro svoje dětátko. Když jsou s hnízdečkem spokojené, uloží do něj opatrně svoje dětátko.

Představení svého díla

Každé dítě ukáže ostatním, co vytvořilo. Obcházíme jednotlivé stoly, s výtvary nepohybujeme, dokud hlína i lepidlo dostatečně nezaschne. Domluvíme se s dětmi, že si svůj výtvar odvezou příště, aby nedošlo k poškození při převozu.

III. ZÁVĚR

Sdílení zážitků z dnešní tvorby.

Úkol na příště:

Příští setkání je závěrečné a bude se konat rozlučková oslava. Požádáme děti, aby pro ostatní připravily nějaké malé občerstvení. Důležité je, že to bude něco, co vytvořily ony samy.

TIPY PRO LEKTORY

Při tvoření děťátka a hnízdečka je dobré udržet poklidnou atmosféru, kdy se děti mohou skutečně soustředit na svoji tvorbu. Je dobré, když má každé dítě svůj oddělený prostor, na kterém tvoří – může to být např. plastový ubrus, který vymezuje jeho prostor, nebo ideálně vlastní stolek. Atmosféru je možné podpořit relaxační hudbou.

Je možné, že některá díla už bude možné převézt domů na konci tohoto setkání. Zřejmě to tak ale nebude u všech děl, proto doporučujeme domluvit se na tom, že si všichni odvezou svůj výtvar až z příštího setkání.

Setkání 8: Závěrečné

- Ukončení setkávání, rozloučení.
- Zpětná vazba, sdílení zážitků ze setkávání.
- Rozdání výtvorů.

I. ÚVOD

Povídání v kruhu. Zážitky od minulého setkání.

II. ZPĚTNÁ VAZBA

Kolotoč

Pro připomenutí jednotlivých setkání připravíme v místnosti „stanoviště“, z nichž každé nějak symbolizuje dané setkání. U každého je flipchartový papír. Děti na něj píší, co jim v souvislosti s daným setkáním vytane na mysl, mohou namalovat smajlíka, který vystihuje, jak se jim dané setkání líbilo, napsat procenta, na kolik byly spokojené s průběhem daného setkání.

Diskuze

Vrátíme se do kruhu a požádáme děti, aby každý za sebe řekl, v čem pro něj byla skupina přínosná, co by doporučil změnit, co se mu nelíbilo, co líbilo. Můžeme opět použít kolující předmět, kdy mluví ten, kdo má zrovna předmět v ruce (u mladších dětí např. znovu plyšák Mluvka).

Poznali jsme se navzájem

Každému dítěti přilepíme na záda papír a každý dostane tužku. Každý každému napíše na záda nějakou pozitivní vlastnost nebo charakteristiku.

Oslava a rozdání výtvorů

Děti ostatním řeknou, co přinesly na oslavu a proč právě to. Pak už probíhá neformální párty, její průběh si řídí děti samy – mohou pouštět hudbu, tancovat, zpívat – cokoli chtějí. V průběhu lektor rozdává každému dítěti obálku s jeho výtvoru. Děti si samy mohou rozhodnout, zda si výtvoru chtějí odnést domů, případně zda si chtějí odnést jen některé.

Na závěr je dobré domluvit se s dětmi, zda chtějí být vzájemně dále v kontaktu, a podpořit je případně v tom, aby si na sebe daly kontakt. Domluvíme se také na tom, zda a v jakém případě mohou kontaktovat lektory. Můžeme také nabídnout po určité době setkání, které pomůže udržovat vzájemné vztahy (např. jednou za půl roku) – to záleží na možnostech, které máme. Pokud však slíbíme v setkáních pokračovat, měli bychom domluvený termín vždy dodržet.

ZAHRANIČNÍ ZKUŠENOSTI S PODPŮRNÝMI SKUPINAMI PRO DĚTI

3

Podpůrné skupiny pro děti vyrůstající mimo vlastní rodinu nejsou ve světě rozšířenou formou podpory pro tyto děti, i když se odborníci shodují, že právě tento způsob práce může být pro děti velkým přínosem. Zdá se však, že existuje příliš mnoho překážek pro to, aby byly podobné skupiny v praxi realizovatelné. Většina kolegů z okolních zemí uvádí jako komplikaci obtížnost sladit potřeby dětí s ohledem na jejich věk, rozumovou vyspělost, dostupnost skupiny z místa jejich bydliště, nutnost účastnit se skupin pravidelně, což je náročné na zajištění ze strany pěstounů. Pro některé odborníky je pak sporné, nakolik mají být pro děti citlivá témata sdílena na skupině a zda není lepší pracovat s dětmi individuálně.

Níže uvádíme informace ze zemí, u kterých se nám podařilo zjistit, jaký pohled na existenci či neexistenci podpůrných skupin pro přijaté děti mají.

ANGLIE

V Anglii je preferována individuální forma práce s dětmi před skupinovou vzhledem k tomu, jak rozdílné potřeby děti v pěstounské péči mají. Společné aktivity pro děti přijaté i vlastní jsou tedy spíše doplňkovou volnočasovou aktivitou než cílenou terapeutickou prací s dětmi. Sociální pracovníci k práci s přijatými dětmi využívají hlavně Knihu života – Life book, Life Story Workbook (volně přeloženo autorkou, Naomi Deutsch, 2013).

BOSNA A HERCEGOVINA

V Bosně a Hercegovině byl do systému implementován holandský model a nyní funguje pod názvem The Nest Model – second living room primárně určený dětem z rodin, které se potýkají s mnoha problémy a děti jsou ohroženy sociálním vyloučením, zanedbáním, nedostatečnou pozorností ze strany rodičů. Vzhledem k tomu, že v Bosně a Hercegovině je mnoho dětí v péči příbuzných, kteří se potýkají se sociálními problémy, využívají služby The Nest Model také tyto děti. Systém The Nest Model funguje podobně jako české nízkoprahové kluby pro děti a mládež. Umožňují dětem trávit

volný čas bezpečně, podporují děti v přípravě do školy, posilují jejich schopnost spolupracovat s ostatními dětmi, prosadit svá přání. V těchto centrech mají děti možnost konzultací s psychologem a sociálním pracovníkem, v některých centrech se pracuje i systémem podpůrných skupin, to je však spíše ojedinělé.

Více o modelu Bosny a Hercegoviny lze najít zde:

http://www.bettercarenetwork.nl/content/17382/download/clnt/16733_Nest_model_description_-_annexe_5.pdf

(volně přeloženo autorkou, Bep van Sloten, 2013).

HOLANDSKO

V Holandsku se v práci se skupinou dětí používá počítačový program nazvaný My Backpack. Webové stránky tohoto programu se připravují (v angličtině i holandštině). My Backpack zahrnuje jak práci se skupinou dětí, tak také individuální proces práce s dítětem. Ve skupině dětí pracovníci využívají příběh, ve kterém kačer musí opustit svou rodinu a přestěhovat se do jiné, „psí rodiny“. Ve skupině dětí ve věku 8 až 10 let se pracuje s tím, co se kačerovi stalo, jak se asi cítí, proč musel kačer opustit rodinu, co si s sebou vzal za věci, kam šel a proč zrovna tam. Při této práci děti a pracovníci vyjadřují emoce pomocí speciálních karet, které zobrazují různé emoce kačera, společně zakreslují příběh, využívají také hudební nástroje k vyjádření všech pocitů, které přicházejí. Všechny děti dostanou maňásku kačera a vezmou si ho s sebou domů. Dále se pracuje i ve dvojicích – děti spolu vedou interview na téma příběhu „jejich kačera“. S maňáskem pak dále děti pracují i v individuální práci se sociálním pracovníkem.

Podle holandské kolegyně se v mnoha zemích organizují skupiny pro děti, ale zaměření a cíl skupin je velmi různý. Většina skupin je zaměřena na volnočasové aktivity a pouze málo skupin funguje jako podpůrná skupina s hlubší prací s dětmi, např. v tématech „práva dětí vyrůstajících v pěstounské péči“, „co by měli tvoji pěstouni vědět a jak by ti měli pomáhat“ atd. (volně přeloženo autorkou, Bep van Sloten, 2013).

SKOTSKO

Také ve Skotsku není mnoho zkušeností s realizací podpůrných skupin. V East Lothian Council se aktuálně o sestavení skupiny sociální pracovníci snaží. Smyslem této skupiny je umožnit dětem mluvit otevřeně o svých zkušenostech a zážitcích (volně přeloženo autorkou, Celia Borland, 2013).

SLOVENSKO

Občanské sdružení Návrat realizovalo podpůrnou skupinu pro děti a zkušenosti slovenských kolegů byly také využity při tvorbě české metodiky. Děti, které začnou docházet na podpůrnou skupinu, by měly absolvovat všechna setkání. Na začátku je tedy třeba dobře nastavit pravidla a vysvětlit je rodičům/pěstounům, i dětem. Paralelně s dětskou skupinou je vhodné realizovat také skupinu pro rodiče/pěstouny – ti by měli vždy předem vědět, jaká témata budou probírat jejich děti, aby je pak dále mohli provázet i doma. Osvědčilo se nabídnout během realizace skupin také individuální formu spolupráce – jak s rodiči, tak s dětmi. Podpůrnou skupinu pro 12 dětí vedou 3 pracovníci – sociální pracovníci a arteterapeut. Při setkáních jsou využívány různorodé techniky – hraní rolí (dítě jako poradce pro druhé, dítě jako zvíře...), techniky na zapojení fantazie, výběr ze spektra emocí, popisování obrázků, využití komiksů, figurek, smajlíků, doplňování vět, deskových her, příběhů, plyšových hraček, o které se dítě stará, pečuje o ně, atd. U příběhů se osvědčuje využít příběh známé osobnosti, oblíbené u dětí, která mohla mít podobný osud jako děti ve skupině (opuštění, násilí v rodině atd.). Pracuje se pak s tím, co si dítě představuje, že asi jeho oblíbený zpěvák, herec, idol zažíval, cítil, co mu pomohlo atd. V průběhu skupin je vhodné pracovat i pouze s dívčí či chlapeckou částí skupiny. Skupina se může poté posunout do neformálního uskupení, kdy přátelské vztahy mezi dětmi vzniklé na skupině jsou zachovány a děti mají oporu mezi sebou i nadále. V tom je může provázet dobrovolník, v již neformalizovaném prostoru a formátu. Skupina se schází dle možností 1× týdně, případně lze připravit tři víkendová setkání, kterých se zúčastní ty stejné děti a práce je intenzivnější. Terapeutické aktivity je nutné doplnit uvolňovacím cvičením, volnou hrou, pohybem, neřízenou činností, aby si děti i odpočinuly a mohly terapeutické techniky dobře zpracovat a přijmout (poznámky autorky ze stáže v Občanském sdružení Návrat, 2013).

UKRAJINA

Skupinová práce s dětmi přijatými, ale i vlastními, jejichž rodina se stala pěstounskou rodinou, je často součástí tzv. kempů na letní či podzimní škole. Jednou měsíčně jsou pak pořádána víkendová setkání pro mládež i pro mladší děti, např. ve věku 4–6 let. Dle zkušeností z Ukrajiny mají tyto skupiny velký význam, mohou probíhat jako jednorázové akce nebo být opakující se dlouhodobou aktivitou pro tytéž děti a mladé lidi. Vždy záleží na finančních možnostech organizace, která skupiny pořádá, ale také na možnosti získat specialistu na vedení skupin, který dokáže reagovat na potřeby pěstounských rodin a potřeby jejich dětí (volně přeloženo autorkou, Uljana Dolyniak, 2013).

USA

Sandy Anderson (2004) je autorkou Manuálu pro vedení Podpůrné skupiny pro adoptované děti a děti v pěstounské péči. Manuál popisuje dvanáct setkání skupiny na téma: Co pro mě znamená slovo adopce/pěstounství; Mapa života; Pocity viny a sebeobviňování. Je to moje vina; Žal a ztráta; Výhody a nevýhody pěstounství/adopce; Uzavření, rozloučení s biologickými rodiči, rodinou; Jak se přizpůsobit novým pravidlům, očekávání; Komunikace: jak se zeptat na to, co potřebujeme; Opatrování, důvěra, pocit bezpečí; Co udělám, když jsem našťvaný, smutný a když se bojím? Komu můžu věřit, kdo mě podrží; Odmítnutí negativních poznámek (impulzů), postojů; Co pro mě znamená slovo adopce/pěstounství nyní. Manuál přináší jednotlivé techniky práce s dětmi, upozorňuje na rizika, nabízí tipy pro lektory – je uceleným konceptem skupinové práce s přijatými dětmi. Česká metodika byla inspirována z velké části tímto manuálem.

LITERATURA

- ANDERSON, S. *Manuál pro vedení Podpůrné skupiny pro adoptované děti a děti v pěstounské péči*. Překlad do slovenštiny Mária TIŇOVÁ. Návrat o.s. Mezinárodní konference „Nové metody práce v NRP – Attachment“ konaná v Praze dne 4.– 6. května 2010.
- KENT, J. *There is No Such Things as a Dragon*. Western Publishing Company, 1975. Dostupné z: http://www.amazon.com/dp/0375851372/ref=rdr_ext_tmb
- KOL. AUTORŮ. *Metodika doprovázení – podpora, kontrola a vzdělávání při výkonu náhradní rodinné péče*. 2. vyd. Chrudim: AMALTHEA O.S. , 2013. Dostupné také z: <http://amalthea.pardubice.cz/metodiky/metodika-doprovazeni/metodika-doprovazeni-2013.pdf>
- KOL. AUTORŮ. *Příprava k pěstounství, pracovní kniha*. Chrudim:AMALTHEA O.S., 2011. Dostupné také z: http://amalthea.pardubice.cz/projekty/ostatni/nrp_systemova_zmena/vystupy/0105-v-ramci-procesu-priprav/03-pracovni-kniha-ntm-web.pdf
- MCKEE, D. *Elmer*. Dostupné z: http://www.amazon.co.uk/Elmer-David-McKee/dp/1842707310#reader_1842707310
- SEMERÁDOVÁ, M. *Příběh o Kohoutkovi*. 2013.

AMALTHEA

Amalthea je nezisková organizace, která vznikla v roce 2003. Poskytuje služby pěstounským a adoptivním rodinám (Centrum náhradní rodinné péče) a také rodinám, ve kterých je vývoj dítěte ohrožen, nebo bylo dítě z péče rodičů odebráno a pracujeme společně na možnosti návratu dítěte zpět do rodiny (Podpora pro rodinu a dítě).

Amalthea je registrovaným poskytovatelem sociálních služeb (sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách) v rámci Pardubického kraje, její profil můžete najít v registru poskytovatelů Ministerstva práce a sociálních věcí. Amalthea je také pověřena k výkonu sociálně-právní ochrany dětí dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, tzn. je povinna respektovat zájmy dítěte, upozorňovat na ohrožení dítěte a jednat vždy v nejlepším zájmu dítěte.

V prosinci roku 2009 Amalthea úspěšně prošla inspekcí sociálních služeb, v rámci níž byla kontrolována kvalita práce sociálních pracovníků organizace a soulad činnosti organizace se Standardy kvality sociálních služeb.

Posláním Centra náhradní rodinné péče je spoluvytvářet podmínky pro zdravý vývoj dětí v náhradních rodinách východních Čech prostřednictvím setkávání, doprovázení, poradenství a vzdělávání.

Cílem Centra náhradní rodinné péče Amalthea je doprovázet rodiny v náhradní rodinné péči v obtížných situacích, napomáhat rodině v období přijetí dítěte do náhradní rodiny, přispívat k všestrannému rozvoji dětí v náhradní rodině, pomoci pěstounům a adoptivním rodičům zajišťovat naplňování potřeb dítěte. Amalthea má také za cíl zvyšovat odbornost pěstounů a adoptivních rodičů v péči o dítě a informacemi a osvětou zvyšovat zájem veřejnosti o náhradní rodinnou péči. Nabídku služeb přizpůsobujeme potřebám rodin.

JAK NÁS KONTAKTOVAT

E-mail: pestouni@amalthea.cz

Tel.: 773 952 819

www.amalthea.cz

www.facebook.com/o.s.Amalthea

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1: SLON EMIL

Bylo jednou jedno sloní stádo. A v něm sloni mladí, staří, sloni vysocí, tlustí i hubení. Každý slon byl jiný, ale všichni byli šťastní a všichni měli stejnou barvu. Všichni kromě Emila. Emil byl jiný, puntíkatý. Byl žlutý a oranžový a červený a růžový a fialový a modrý a zelený, taky černý a bílý. Emil zkrátka neměl barvu jako slon. Ale byl to právě Emil, kdo dělal veselou zábavu. Někdy žertoval s ostatními slony on, jindy oni žertovali s ním. Když se objevil ve stádě smích, obvykle ho měl na svědomí Emil.

Jednou v noci nemohl Emil spát, protože přemýšlel. Přemýšlel o tom, že už je unavený z toho být jiný. „Kdo kdy slyšel o puntíkatém slonovi?“ přemýšlel Emil. „Není divu, že se mi smějí,“ pomyslel si. Brzy ráno, předtím než ostatní vstali, zmizel Emil nepozorovaně pryč. Jak procházel džunglí, potkával různá zvířata. Ta vždycky řekla: „Dobré ráno, Emile,“ a Emil zdvořile odpověděl: „Dobré ráno.“

Po nějaké době našel Emil to, co hledal. Hustý les, plný keřů s plody stejně barevnými, jako jsou sloni. Emil uchopil keř, třásl a třásl, až všechny plody opadaly na zem. Když byla zem pokryta plody, lehl si na ni a válel se na tu stranu a na druhou a zase zpátky. Pokrýval sám sebe šťávou z rozmačkaných plodů, dokud nezmizel i poslední náznak žluté, oranžové, červené, růžové, fialové, modré, zelené, černé a bílé barvy. Když byl hotový, vypadal jako ostatní sloni. Potom se Emil vydal na cestu zpátky ke svému stádu. Na zpáteční cestě potkával ta samá zvířata jako při cestě tam. Tentokrát však každé řeklo: „Dobré ráno, slone,“ a Emil se pokaždé usmál a odpověděl: „Dobré ráno!“ Byl potěšen tím, že ho nikdo nepoznal.

Když Emil našel své stádo, všichni sloni stáli tiše. Žádný z nich si ho nevšiml, ani když kráčet doprostřed stáda. Po chvíli měl pocit, že něco není v pořádku. Ale co? Rozhlížel se kolem. Stejná stará džungle, stejná stará zářivá obloha, stejné staré dešťové mraky čas od času přecházely na obloze a nakonec stejní staří sloni. Emil se na ně zadíval. Stáli jak zařezaní. Ještě nikdy je neviděl takhle vážné. Čím více si prohlížel tyhle vážné, tiché, toporně stojící slony, tím více se mu chtělo začít se smát. Nakonec už to déle nemohl vydržet. Zvedl svůj chobot a hlasitě, jak jen dovedl, zařval: „Boooo!“ Sloni vyskočili celí překvapení. „Můj ty světe!“ pokřikovali na sebe a zadívali se na Emila svíjejícího se smíchy pořádně. „Emil! To musí být Emil!“ zvolali všichni sloni a začali se smát tak, jak se snad ještě nikdy nesmáli.

Jak se smáli nahlas, prasknul okolo plující dešťový mrak a začalo pršet. Na Emila padal déšť a jeho puntíky se znovu objevovaly. Nakonec byl Emil od deště celý umytý. „Ach, Emile,“ řekl starý slon, „dělal jsi dobré vtipy, ale tenhle byl největší ze všech. Netrvalo to dlouho a ukázal jsi svou pravou barvu.“ „Tento den musíme každý rok

slavit,“ řekl další slon. „Tohle bude Emilův den. Všichni sloni se musí vyzdobit barvami a Emil se vyzdobí barvou sloní.“

Tak se i stalo. Jeden den v roce pořádají sloni maškarní zábavu. Když tento den potkáte slona se sloní barvou, určitě to bude Emil.

PŘÍLOHA Č. 2: PŘÍBĚH O KOHOUTKOVÍ

Ahoj kamarádi.

Jmenuju se Kokrháček a jak jistě mnozí podle jména poznáte, jsem kohout. Ale ne jen tak ledajaký kohout. Jsem plyšový maňásek a mám na starosti jedno moc důležité kouzlo. To kouzlo je určeno pro Klárku – malou holčičku, které patřím. Díky tomuto kouzlu malá Klárka odpluje každý večer do říše kouzelných snů. Já vím, kohouti obvykle spíš budívají, ale já ne – já mám úplně speciální usínací úkol!

Ale protože jsem maňásek, nemůžu kouzlit sám, potřebuju nejdřív, aby mě někdo oživil a propůjčil mi svůj hlas. A víte kamarádi, jak ožíváme my maňásci? Někdo si nás vezme na ruku – jako rukavici – a rozpohybuje svými prsty naše tělíčko a my pak ožijeme a můžeme promlouvat jeho ústy...

Dneska mě takhle oživila ruka ženy, které Klárka říká mamka Jitka. Mamka Jitka mě navlékla na ruku a už promlouvám jejím hlasem: „Tak co, Klárko, jaký jsi měla den?“ A Klárka se vesele rozpovídala o tom, jak s taťkou Jirkou honili po louce motýly... Pak Klárku pohladím svým křídlem z plyše, mamka Jitka přidá pusu na čelo – a kouzlo je hotovo! Klárka s úsměvem ve své dětské tváři putuje do říše krásných snů...

Byly ale doby, kdy to tak nebylo... A o tom vám budu vyprávět.

Mamka Jitka... Mamka Jitka... ale já si pamatuju ještě jinou ženu, které Klárka říkala mamka – mamku Terku.

Mamka Terka byla ta žena, která mě s láskou v očích vybírala v hračkárně. Ten pohled, který měla, znám – mají ho všichni rodiče, když vybírají dárek pro své dítě. A právě tato mamka Terka vynalezla ono uspávací kouzlo. To její ruka mě prvně oživila a jejím hlasem jsem ke Klárce promluvil: „Tak co Klárko, jaký jsi měla den?“ Pak následovalo plyšové pohlázení a pusa od mamky Terky...

Ano, právě takhle si to pamatuju...

Pak ale přišel den, kdy jsem vyslechl tento rozhovor: „Víš, Kárko,“ řekla tehdy mamka Terka, „každá malá holčička potřebuje někoho, kdo se o ni dobře stará – nějakou rodinu, která je tu pro ni. A to já teď být nemůžu, i když bych to moc chtěla. Jsem moc nemocná a musím se léčit, nemůžu proto být s Tebou...“

Pár dní na to mě Klárka nesla v náruči a za druhou ruku ji vedla mamka Terka. Společně jsme šli do hezkého domku ve velké zahradě. Když jsme vešli dovnitř, dala mamka Terka Klárce pusu a odešla... Klárčiny velké slzy padaly na mé plyšové tělíčko, až jsem byl celý mokrý... Vypadal jsem jak zmoklá slepice. Po chvíli za námi přišla usměvavá paní, která vzala Klárku i mě na klín a otírala Klárce ty velké

slzy. Pak jsme šli do místnosti plné hraček. Byly tu i další děti.

Večer mě s Klárkou položili do postýlky v pokojíčku, kde byly další postýlky a v nich jiné děti se svými maňásky a plyšáky. Usměvavá paní nám přečetla pohádku, Klárku přikryla, pohládila a popřála dobrou noc. „Ale né,“ chtělo se mi křičet, „tohle není to správné usínací kouzlo!“ Ale nikdo mě nemohl slyšet, ani mi rozumět. Klárka se v postýlce dlouho převalovala a pak usnula neklidným spánkem...

Tak jsme s Klárkou žili na místě, kterému se říká dětský domov. Klárka si tu zvykla. Přes den byla docela veselá – hrála si s dětmi v zahradě. Ale večer... Večer jí obzvlášť chyběla maminka a chybělo jí usínací kouzlo.

Jednoho dne přišla usměvavá paní pro Klárku a řekla jí, že má návštěvu. Klárka mě hned popadla a běželi jsme k brance v naději, že za ní bude stát mamka Terka. Ale stáli tam dva cizí dospěláci. Klárka mě pevně sevřela a skousla si ret, aby se před nimi nerozplakala. Představili se jako Jirka a Jitka. Jezdili pak za Klárkou často a ona se s nimi spřátelila. A za nějakou dobu jsme se k Jitce a Jirkovi nastěhovali. A protože je začala mít Klárka ráda, začala jim říkat mamka Jitka a taťka Jirka.

Pořád ale trvaly naše smutné večery... Ani tady nikdo neznal to správné usínací kouzlo. A já jsem nemohl pomoc jinak, než že jsem na mamku Jitku upínal svůj knoflíkový pohled a doufal, že z něj pochopí, co Klárka potřebuje!

Klárčiny oči byly stále ospalejší a ospalejší – to bylo z toho, že se už strašně dlouho dobře nevyspala. Mamka Jitka byla celá nešťastná – nevěděla, jak Klárce pomoci, a měla ji moc ráda a přála si, aby bylo Klárce dobře.

A pak ji to jednoho dne napadlo! Musíme se zeptat Klárčiny maminky! Té, co Klárku nosila v bříšku a přivedla ji na svět a pak se o ni starala, dokud to šlo. Ta jistě bude vědět, co Klárce pomůže!

Mamka Jitka pak dlouho telefonovala, někam odjela, a když se vrátila, říká Klárce: „Klárko, chtěla bys vidět svoji mamku Terku?“ Klárka zavýskla radostí, popadla mě do náruče a už běžela k autu. Jirka řídil a Jitka držela Klárku za ruku. Jeli jsme k velké bílé budově. „To je léčebna, kde mamince pomáhají, aby se uzdravila.“ vysvětlila Jitka.

A pak jsme přišli do pokoje, kde teď bydlela mamka Terka. To bylo shledání!

Když se ty dvě dost naobjímaly, zeptala se Jitka: „Prosím Vás, prozradíte nám teď to usínací kouzlo, jak jsme se dohodly?“

„Ukážu vám ho.“ řekla s úsměvem mamka Terka. Vzala mě Klárce z náruče, navlékla si mě jako rukavici a řekla tu kouzelnou formulu: „Tak co, Klárko, jaký jsi měla den?“ Když Klárka dovyprávěla, pohládl jsem Klárku svým plyšovým křídlem a mamka Terka přidala pusou na čelo a ABRKADABRA – Klárka s úsměvem usnula mamce Terce v náručí. Když se probudila, měla veselé oči plné života!

A od té doby to tak chodí zase každý večer. Už je tu vždycky někdo, kdo zná to správné usínací kouzlo! Nejčastěji teď čaruji s mamkou Jitkou, ale někdy zase jedeme do léčebny a ožiju hlasem mamky Terky. A Klárka má pořád veselé oči, protože dobře spí. A mé knoflíkové oči jsou také šťastné, protože díky mamce Terce i mamce Jitce můžu plnit svůj úkol – provázet svoji malou Klárku do říše šťastných snů!

**METODIKA PODPŮRNÝCH SKUPIN
PRO DĚTI VYRŮSTAJÍCÍ U PŘÍBUZNÝCH,
V PĚSTOUNSKÉ PÉČI ČI ADOPCI**

2013

Amalthea

Městský park 274, 537 01 Chrudim IV

www.amalthea.cz

amalthea@amalthea.cz

tel.: 466 302 058, 776 752 805

**Tato publikace vznikla za podpory
Nadace Sirius.**